

Børge Holdt Madsen: *Fisker og lods. 1700-tallets lodsning fra det nordlige Kattegat*. (Bangsbo Museets Forlag, 1986). 84 s.

På Hirtsholmene og i Fladstrand (Frederikshavn) udgjorde fiskeri og lodsning i 1700-årene en erhvervsmæssig helhed, som beboernes levevilkår var helt afhængig af. Det er det samspil mellem sønæring og befolkningens sociale dagligdag, forfatteren har sat sig som mål at klarlægge. Bogen indleder med en kort beskrivelse af den fremvoksende by i det nordlige Jylland, hvorefter der følger en lang række korte rids af blandet indhold: Om Fladstrands handel og søfart, samt karakteristiske rejser før vi hører om selve lodsfarvandet med dets grunde og mange besværligheder for søfarten.

Naturligvis får læseren også konkrete strandingsberetninger, før der endelig følger et par længere fremstillinger om lodserne og lodseriets organisering i området. Endelig er et socialhistorisk afsnit, der fortæller om dyrtid og kopskat, sygdom og barnedød med til at karakterisere det barske liv for fiskerne. Der er således meget spændende stof at hente i den lille bog, der i mangel på originalt samtidigt billedmateriale er illustreret med adskillige tegninger, der understøtter teksten.

Resultatet er blevet en fin lille lokalhistorisk publikation om et væsentligt emne, blot en skam, at forfatteren ikke fortsætter op i det 19. århundrede.

Henrik Fode

Steffen Lorck: *Der skal held til at sejle til søs. En skitse af to personligheder fra slægterne Hvidt og Lorck, som har præget Danmarkshistorien*. (Poul Kristensens Forlag, 1985). 181 s.

Med udgangspunkt i portrætter af etatsråd Lauritz Nicolai Hvidt, 1777-1856, og navigationsdirektør, kommandør Victor Lorenz Lorck, 1871-1940, hvis slægter gennem ægteskaber var forbundet med hinanden, præsenteres læserne for træk af landets historie, som de to personer kom til at øve indflydelse på. Da der tidsmæssigt er et stort spænd mellem de to personer, kommer bogen naturligt til at falde i to dele, men det hele er elegant kædet sammen af et indledningskapitel, der fortæller om det bryllup, der knyttede de to familier sammen.

Af indholdsfortegnelsen til afsnittet om L. N. Hvidt, kan nævnes historien om »Caledonia«, landets første dampskib, som Hvidt indkøbte, træk fra Nationalbanken, som han blev direktør for, noget om skolegang i 1830erne og endelig et afsnit om Hvidt som minister. Naturligt slutes der af med en oversigt over hans efterkommere.

Victor Lorentz Lorck var søofficer, og lige fra sin første officerstid interesserede han sig levende for strategi, søkrigshistorie og stabstjeneste, som han var en af de første i landet, der dyrkede systematisk og videnskabeligt. Han blev tidligt knyttet til hele planlægningen af flådens udvikling og fik da også allerede før og under Første Verdenskrig betydningsfulde opgaver, bl.a. ansvaret for minelægningen i Storebælt. Siden fik han forbindelse til pinsebevægelsen efter at han havde forladt flåden, for sidst i 1920erne at blive navigationsdirektør, formand for statsskoleskibet og meget mere. Det kan også anføres, at Lorck var en af de søofficerer, som den danske prins Carl, den senere Haakon VII fortsat holdt forbindelse med, efter at han var kommet til Norge. Det er den karriere, der gør det muligt at bringe korte beretninger som f.eks. Med »Islands Falk« til Reykja-

vik i 1918 eller med »Dannebrog« til Sønderjylland i 1920 m.m.

Det er ikke blot blevet til den sædvanlige type slægtshistorie, men meget mere. Det er militærhistorie, søfartshistorie, men naturligvis også slægtshistorie på et meget begavet og interessant plan. Det kan naturligvis ikke direkte efterlignes på et tilsvarende niveau. På det mere jævne, skulle det dog være muligt at disponere en slægtsbog på samme måde.

Henrik Fode

Asger Uhd Jepsen: *Transport. Arbejdsmandens historie i 100 år, bd. 3.* (Fremad, 1985). 136 s. ill., kr. 188,00.

Henning Grelle og Anette Eklund Hansen: *Gartneri, land- og skovbrug. »Kampen mod uretten«.* *Arbejdsmandens historie i 100 år, bd. 4.* (Fremad, 1986). 135 s. ill.

Denne bog, som er tredje bind i serien om »Arbejdsmandens historie i 100 år« handler om transportarbejderne, hvis forhold gennem de sidste 100 år belyses ved hjælp af billeder, erindringer og en forbindende tekst. Bogen er i sin opbygning forsøgt lavet som en kronologisk gennemgang og beskriver de forskellige arbejdsområder, hvor arbejdsmanden tidligere spillede en væsentlig rolle samt ændringerne i arbejdspladsernes antal og karakter som følge af den teknologiske udvikling. Da bogen i meget høj grad benytter sig af erindringsstof, er den kronologiske opbygning i nogen grad slået i stykker. Dette betyder dog ikke så meget for helhedsindtrykket, idet erindringerne og det righoldige illustrationsmateriale er med til at give bogen karakter. Der er desuden en udmærket gennemgang af organisationsforholdenes udvikling,

arbejdsmandenes uddannelsesforhold og familieforhold.

Fjerde bind i serien om »Arbejdsmandens historie i 100 år« behandler arbejdsmandenes og deres familiers forhold i landbrug, gartneri og skovbrug, og som for de tidligere udsendte bind i serien, er også dette i høj grad baseret på erindringsstof, der er kædet sammen af en delvis kronologisk delvis tematisk fremstilling. Bogen er delt op i fire hovedafsnit der omhandler arbejderliv på landet, arbejderbevægelsen og landarbejderen, kampen for landarbejderens ret til at organisere sig og mekaniseringsprocessen i gartneri, land- og skovbrug. En af de centrale ting for bogens forfattere har været at gøre landarbejderne synlige, at præsentere dem som en klasse og fremdrage og forklare væsentlige sider af de arbejdsvilkår, der har været rammen for deres levebrød. Dette er lykkedes fuldtud, og bagsiden af landsbydyllen er her blevet afdækket, især ved hjælp af de mange erindringsglimt, men også ved hjælp af et meget velvalgt illustrationsmateriale.

Henrik Vedel-Smith

Poul Strømstad: *Danske svende på valsen.* (Gjellerup & Gad, 1984). 72 s. 64,70 kr.

Der hviler et poetisk, romantisk skær over begrebet, »at gå på valsen«. Altså det fænomen, at håndværkssvende rejste, ofte til udlandet, for at dygtiggøre sig. Det var et fænomen, der nåede sit højdepunkt i forrige århundrede, og som Poul Strømstad gennem mange år har studeret. Det er derfor naturligt, at han i denne lille bog delagtiggør dansk skoleungdom i de vanskeligheder, der tidligere mødte ungdommen, der ville lære nyt.

Bogen er disponeret med en blan-